

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2498

av Andreas Norlén m.fl. (M)

Ett högt valdeltagande bland utlandssvenskar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökade öppettider, även kvällstid och helger, för röstning på svenska ambassader och konsulat och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad information till utlandssvenskar om reglerna för att få rösta och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett högt valdeltagande bland utlandssvenskar som en högt prioriterad uppgift för utlandsmyndigheterna och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brevröstning från Sverige och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sedan svenskar bosatta i utlandet fick rösträtt i riksdagsvalet 1968 har en hel del hänt. Då togs utlandssvenskar upp i en särskild röstlängd efter att de ansökt om det och förutsatt att de varit folkbokförda i Sverige vid något tillfälle de senaste fem åren. Inför 1968 års val togs 1 900 personer upp i den särskilda röstlängden. Från och med 1998 års val upphörde ordningen med en särskild röstlängd. Samtidigt ändrades lagen på så sätt att alla svenska medborgare som någon gång varit folkbokförda i Sverige har rätt att rösta samt att personer som varit skrivna i Sverige vid något tillfälle de senaste tio åren automatiskt tas upp i röstlängden. Efter tio år som bosatt utomlands måste man anmäla sig vart tionde år för att fortsätta stå med i röstlängden. Antalet röstberättigade utlandssvenskar ökade då avsevärt. Vid valet 2014 var antalet utlandssvenskar med

rösträtt som fanns upptagna i röstlängden 161 269 personer. Fortfarande är det dock långt ifrån alla i och för sig röstberättigade utlandssvenskar som finns upptagna i röstlängden. Enligt Svenskar i världens kartläggning av utlandssvenskar 2015 finns det för närvarande cirka 660 000 svenskar som är bosatta utomlands. Det är dock inte självklart att alla dessa personer är eller skulle kunna vara röstberättigade. Av de 161 269 utlandssvenskar som fanns upptagna i röstlängden valde endast cirka 35 600 att rösta. Det finns således oavsett det mer exakta antalet röstberättigade utlandssvenskar en betydande andel som av olika skäl väljer att inte rösta.

Det finns två sätt för utlandssvenskar att rösta från utlandet. De kan rösta antingen genom brevröstning eller genom röstning vid utlandsmyndigheterna (ambassader och konsulat). Vid brevröstning måste rösten postas i så pass god tid att den hinner nå Sverige i tid till rösträkningen respektive dagen före valdagen, beroende på om den röstande finns med i röstlängden eller inte. Vid röstmottagning vid utlandsmyndigheterna tas rösterna emot hos myndigheten och sänds därefter till den vallokal i Sverige som väljaren tillhör. Hur sent in på valet som man kan rösta vid en utlandsmyndighet beror alltså på hur lång tid det sedan kan väntas ta för valsedlarna att nå sin destination i Sverige.

Av naturliga skäl är valsystemet och förutsättningarna för röstning av stor betydelse för det svenska demokratiska styrelseskicket. Det är därför viktigt att både ansvariga myndigheter och lagstiftande församling är lyhörd för de synpunkter som framförs från väljare gällande brister och förbättringsmöjligheter i hur valen genomförs. Det låga valdeltagandet bland utlandssvenskar kan ha många orsaker. I de delar det beror på sådana hinder som står inom myndigheternas och lagstiftarens makt att undanröja är det också rimligt att så sker. Vi pekar i denna motion på tre sådana områden.

Öppettider

En synpunkt som förekommer rör röstningen vid utlandsmyndigheterna. Efter valet 2014 framfördes från flera håll kritik mot bristande öppettider. Myndigheterna avgör själva sina öppettider och Valmyndigheten rekommenderar att de håller öppet åtminstone någon kväll eller helgdag för att underlätta för människor som har svårt att frånvara från jobbet på dagtid. Den kritik som framförts handlar framförallt om just svårigheter att hitta tider då det är möjligt att komma ifrån exempelvis jobbet för att ta sig till konsulatet eller ambassaden. Det är rimligt att anta att ökad tillgänglighet i form av ökade öppettider och fler tillfällen på kvällar och helger skulle innebära att fler får praktisk möjlighet att rösta. Situationen kan dock se olika ut beroende på vilken utlandsmyndighet det rör sig om. Vissa myndigheter har förhållandevis bra tillgänglighet medan vissa fortfarande har ganska stor förbättringspotential.

Vi har låtit riksdagens utredningstjänst göra rapporten Röstning från utlandet (dnr 2015:205). Där finns bland annat tider för röstmottagning redovisade från 12 utlandsmyndigheter på olika platser i världen och man kan konstatera att en stor andel av dem enbart hade öppet för röstmottagning någon enstaka lördag eller söndag och att antalet vardagar som det var möjligt att rösta efter klockan 17 var få. Om en ambassad i en av världens storstäder har öppet för röstning klockan 9–12 kanske en röstande måste offra en halv arbetsdag för att ta sig mellan sin arbetsplats och ambassaden. Det är lätt att inse att många då inte kan prioritera att rösta.

Eftersom tiden under vilken röstmottagning kan ske vid utlandsmyndigheterna är begränsad både vad gäller start- och stopptid är det extra viktigt att det under den tidsperiod röstning är möjligt är lätt för utlandssvenskar att avlägga sin röst. Öppettiderna, inte minst vad gäller öppethållande på kvällar och helger, bör därför inför kommande val förbättras.

Information

Valmyndigheten arbetar inför varje val med information till svenskar bosatta i utlandet. Det arbetet är viktigt och bör kunna utvecklas ytterligare för att minska risken att röster går förlorade på grund av okunskap eller missförstånd. En synpunkt som framförts av bl.a. Olle Wästberg, som leder 2014 års demokratiutredning, är att de svenska utlandsmyndigheterna aktivt borde upplysa utlandssvenskar om att de efter tio år behöver anmäla sig för att finnas kvar i röstlängden.

Utlandsmyndigheterna borde även mer aktivt än idag informera utlandssvenskar om de olika sätt på vilka det är möjligt att rösta och reglerna som omgärdar röstningen. Givetvis ska det också vara lätt att hitta de platser där röstmottagning sker i ett visst land och att få information om de öppettider som där gäller.

Det är angeläget att regeringen instruerar utlandsmyndigheterna att främjande av ett högt valdeltagande bland utlandssvenskar är en högt prioriterad uppgift och verkar för att utlandsmyndigheterna arbetar i den riktningen genom såväl god och proaktiv informationsspridning som generösa öppettider för röstmottagning.

I den nämnda RUT-rapporten framhåller Utrikesdepartementet att det i samband med 2014 års riksdagsval fanns möjlighet att rösta på fler än 200 platser runtom i världen och att det visar att frågan är prioriterad. Vi är säkra på att ett omfattande och värdefullt arbete med valet har lagts ner på UD och på utlandsmyndigheter på många platser, men bedömer ändå att det finns utrymme för förbättringar.

Brevröstning

En konkret synpunkt som framförts handlar om att det inte är möjligt att brevrösta från Sverige. En svensk som är bosatt i utlandet men på besök i Sverige kan alltså inte posta sin röst här utan måste tillse att i vart fall rösten lämnar Sverige innan den postas. Detta kan delvis hanteras genom information, på så sätt att personer får klart för sig att de bör brevrösta innan de reser till Sverige eller får veta vilka möjligheter de i stället har att rösta när de kommer till Sverige. För att kunna rösta i Sverige krävs ett dubblettröstkort. Snäva tidsramar kan dock ställa till det i dessa situationer och ibland skapa moment 22-liknande situationer för utlandssvenskar som vill rösta, men som reser till Sverige innan brevröstningsmaterial finns tillgängligt i landet de bor i. Det finns därför skäl att utreda huruvida det borde bli möjligt för utlandssvenskar att under vissa förutsättningar även kunna brevrösta från Sverige.

Andreas Norlén (M)

Annicka Engblom (M)

Maria Abrahamsson (M)

Patrick Reslow (M)

Lisbeth Sundén Andersson (M)

Marta Obminska (M)